

Warszawa, 18 kwietnia 2024 r.

Międzyzakładowa Komisja
Ogólnopolskiego Związku Zawodowego
Inicjatywa Pracownicza w PAN
inicjatywapracownicza.pan@gmail.com
www.ozzipan.pl

dr hab. Maciej Gdula
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
ul. Wspólna 1/3
00-529 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Międzyzakładowa Komisja Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Inicjatywa Pracownicza w Polskiej Akademii Nauk dziękuje za zaproszenie na spotkanie w dniu 18 kwietnia 2024 r. Odczytujemy ten gest jako deklarację chęci współpracy ze strony MNiSW z akademickimi związkami zawodowymi. Współpraca ta jest obecnie szczególnie istotna w przypadku Polskiej Akademii Nauk. Od dłuższego czasu toczą się dyskusje środowiskowe oraz na poziomie ministerialnym o nowej ustawie o PAN. Stroną w tych rozmowach oraz przy tworzeniu projektu ustawy o PAN powinny być też związki zawodowe. Warunki pracy oraz reprezentacja różnych grup pracowniczych w strukturach PAN są pod wieloma względami niezadowolające i mamy nadzieję, że wraz z reformą PAN sytuacja ta ulegnie polepszeniu.

Jako działająca w strukturach PAN od 2019 r. międzyzakładowa komisja związku zawodowego chcielibyśmy w szczególności zwrócić uwagę na trzy obszary, które naszym zdaniem wymagają znaczących zmian.

1. Znaczenie ciał kolegialnych oraz ochrona praw pracowniczych na poziomie międzyzakładowym

Polska Akademia Nauk, jej jednostki oraz szkoły doktorskie stanowią integralną część polskich instytucji nauki i szkolnictwa wyższego. Z tego względu także dla osób pracujących w strukturach PAN kluczowa jest idea akademickiej samorządności. W tym duchu nasza Komisja postuluje zwiększenie decyzyjności ciał kolegialnych - zarówno na poziomie całej PAN, jak i pojedynczych jednostek - oraz zapewnienie reprezentacji w nich różnych grup tworzących PAN: osób zatrudnionych na stanowiskach samodzielnych i niesamodzielnych pracowników naukowych, osób pracujących na stanowiskach pracowników nienaukowych oraz doktorantów i doktorantek.

Postulujemy także powołanie na poziomie Wydziałów lub całej Akademii kolejalnych ciał mających chronić prawa pracownicze oraz doktorantów, w szczególności przeciwdziałać takim niechcianym zjawiskom jak mobbing czy molestowanie. Dostrzegamy palącą potrzebę wypracowania spójnej polityki przeciwdziałania nierównemu traktowaniu, dyskryminacji i mobbingowi, powołania komisji i rzeczników ds. równości, których zadaniem byłoby wypracowanie procedury postępowania w sprawach zgłaszanych przez wszystkich członków społeczności PAN. Ponadto za niezbędne uważamy także powołanie funkcji ombudsmana, do której w pierwszej kolejności poszkodowani niepożądanym zachowaniem pracownicy oraz doktoranci mogliby zgłaszać się o pomoc. W obecnych warunkach procedury dyscyplinarne toczone są w ramach pojedynczych jednostek PAN, co nie zapewnia im niezależności od konfliktów interesów lub relacji zależności, ani też nie gwarantuje odpowiedniej ochrony osobom poszkodowanym. Dbanie o odpowiednie warunki pracy oraz poszanowanie praw pracowniczym powinno być zapewniane na poziomie międzyzakładowym, powyżej pojedynczych jednostek PAN, tak by odpowiednie standardy i procedury mogły być wprowadzane i obowiązywać niezależnie od decyzji dyrekcji każdej jednostki. Naszym zdaniem zasada niedyskryminacji, która stanowi istotną część Europejskiej Karty Naukowca, powinna być powszechną zasadą w każdej jednostce PAN.

2. Wynagrodzenia w Polskiej Akademii Nauk

Akademickie związki zawodowe oraz inne ciała reprezentujące interesy pracowników i pracownic instytucji szkolnictwa wyższego w Polsce od lat podnoszą kwestię niedostatecznego poziomu finansowania nauki w Polsce oraz zbyt niskich płac w tym sektorze. Jako komisja związku zawodowego w Polskiej Akademii Nauk chcielibyśmy dodatkowo podkreślić szczególną sytuację osób pracujących w strukturach PAN.

Po pierwsze, chcielibyśmy zwrócić się do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, by szczególną uwagę poświęcił zarobkom osób pracujących w PAN na stanowiskach nienaukowych, w tym badawczo-technicznych oraz administracyjnych. Jest to ponad połowa osób zatrudnionych w PAN. Ze wstępnego rozpoznania komisji OZZ IP w PAN wynika, że grupa ta nie we wszystkich jednostkach PAN otrzymała podwyżkę wynagrodzeń. W jednostkach, w których te podwyżki wprowadzono nie były one na podobnym poziomie. Mamy podstawy do obaw, że w dyskusjach o brakujących środkach na podwyżki wynagrodzeń między Prezydium PAN a MNiSW nie zostały uwzględnione potrzeby zwiększenia wynagrodzeń tej grupy zawodowej. Postulujemy, by zarobki osób na stanowiskach nienaukowych były ustalane na poziomie całej PAN, przynajmniej jeśli chodzi o wynagrodzenia zasadnicze, i by zostały wprowadzone mechanizmy wyrównywania tych zarobków między różnymi jednostkami PAN.

Chcielibyśmy także zwrócić uwagę, że w niektórych instytutach PAN nie są wypłacane dodatkowe wynagrodzenia roczne, tzw. trzynastki, gwarantowane wszystkim pracownikom i pracownicom sfery budżetowej ustawą z dn. 12 grudnia 1997 r. (Dz. U. 1997 Nr 160 poz. 1080). Według opinii prawnej przygotowanej przez zespół prawniczy OZZ Inicjatywa Pracownicza istniejące przepisy nie są wystarczającą podstawą, by wyłączyć pracowników i pracownice PAN spod ustawy z 1997 roku. Duch ustawy z 1997 roku miał gwarantować pracownikom i pracownicom sfery budżetowej dodatkowe wynagrodzenia ze względu na średnio niższy poziom wynagrodzeń w sferze budżetowej od wynagrodzeń w sektorze prywatnym. Niestety, wynagrodzenia w PAN, podobnie jak wynagrodzenia w większości instytucji nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce, nie są wciąż konkurencyjne wobec sektora prywatnego. Tym bardziej osoby pracujące w PAN powinny być także

objęte dodatkowym wynagrodzeniem rocznym. Postulujemy, by dodatkowe wynagrodzenia roczne w PAN zapewnić albo na poziomie ustawy o PAN, albo nowelizacji ustawy z dn. 12 grudnia 1997 roku.

3. Odpowiednie finansowanie a profesjonalizacja badań

Po latach wysokiej inflacji, gdy nawet pensje adiunktów w publicznych instytucjach naukowych sytuowały się istotnie poniżej kosztów życia, w 2024 r., po podwyżkach wynagrodzeń dla pracowników i pracownic naukowych, osiągnęliśmy z powrotem poziom realnych płac z roku 2018. To nie odsunie od instytutów PAN rychłej zapaści kadrowej i spadku jakości i innowacyjności badań naukowych w Polsce. W dziedzinach, w których pensje w sektorze prywatnym są od 3 do nawet 6 razy wyższe niż na stanowiskach naukowych, już dziś dramatycznie brakuje młodych osób i zagrożona jest ciągłość badań i kształcenia tak studentów, jak i promocji doktorantów. Działając w imieniu pracowników i pracownic PAN, ale mając na uwadze sytuację pracowników i pracownic wszystkich polskich publicznych instytucji naukowych, uważamy, że niezbędne są dalsze, regularne i systematyczne podwyżki wynagrodzeń dla pracowników i pracownic akademickich w Polsce. Inaczej czeka nas nie tylko powolny zanik wymiany międzynarodowej, ale także zapaść międzypokoleniowej wymiany kadr naukowych.

Profesjonalizm badań wymaga również adekwatnych środków na działalność naukową i upowszechnianie ich wyników dla każdej osoby zatrudnionej bądź studiującej w szkole doktorskiej. Brak tych środków obniża tak jakość badań, jak i szanse naukowców PAN w pozyskiwaniu środków zewnętrznych wymagających konkurencyjnego przygotowania i dobrego usieciowienia międzynarodowego. W obecnej sytuacji PAN postulujemy, by na poziomie ustawy o PAN wprowadzić mechanizmy gwarantujące dostęp do odpowiednich zasobów umożliwiających profesjonalną działalność naukową: środki na uczestnictwo w konferencjach, wyjazdy badawcze, pracę w laboratorium, pomoc w przygotowywaniu publikacji czy wniosków grantowych. Środki te powinny być dostępne dla każdej osoby prowadzącej badania w PAN: osób na stanowiskach naukowych, badawczo-technicznych oraz studiujących w szkołach doktorskich. Sytuacja, w której niektóre jednostki PAN są na tyle niedofinansowane, że nie są nawet w stanie zapewnić środków niezbędnych do profesjonalnego uprawiania nauki (a nawet krzeseł), będzie prowadziła tylko do pogłębiania się nierówności wewnątrz PAN oraz zapaści kolejnych obszarów badań i nauczania.

Nasza Komisja liczy na dobrą współpracę z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego przy pracach nad nową ustawą o Polskiej Akademii Nauk oraz przy wszystkich innych działaniach mających na celu zapewnienie odpowiednich warunków pracy oraz wysokiego profesjonalizmu badań w instytutach PAN.

Prezydium Międzyzakładowej Komisji OZZ IP w PAN